

KIS Gergely

AZ ERŐSÖDŐ ÁLLAMI SZEREPVÁLLALÁS ÉRTÉKELÉSE A MAGYARORSZÁGI ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLŐ HÁLÓZATI FEJLESZTÉSEKBE

Az elektronikus hírközlő hálózat rohamszerű fejlesztésének igénye az elektronikus szolgáltatások széles körű elterjedésével az állami döntéshozókat is fejlesztéspolitikai koncepciók kidolgozására és azok végrehajtására ösztönzi. Az (információs) társadalom fejlődése és az ennek alapjául szolgáló infokommunikációs szolgáltatások használata alapvetően függ a szélessávú infrastruktúra fejlesztésétől, az elektronikus hírközlő hálózat elérésének lehetőségétől. Az állami szerepvállalási hajlandóság 2011-től kezdődően jelentősen megnőtt az elektronikus hírközlési területen. Az MVM NET Zrt. megalapítása, a NISZ Zrt. átszervezése, a GOP 3.1.2-es pályázat és a 4. mobilszolgáltató létrehozásának terve mind mutatják a kormányzat erőteljes szándékát a terület fejlesztésére. A tanulmányban bemutatásra kerül, hogy az állam milyen beavatkozási eszközökkel rendelkezik az elektronikus hírközlő hálózat fejlesztésének ösztönzésére. A szerző ezt követően a négy, jelentős állami beavatkozás elemzését végzi el annak vizsgálatára, hogy megfelelő alapozottsággal született-e döntés az állami szerepvállalásról.

Kulcsszavak: elektronikus hírközlő hálózat, szélessávú infrastruktúra, állami szerepvállalás, információs társadalom, MVM NET Zrt., 4. mobilszolgáltató, GOP 3.1.2. pályázat, közműadó

Az elektronikus hírközlésben a privatizáció óta – vagyis a korábban Magyar Posta tulajdonában lévő elektronikus hírközlő hálózat értékesítése után, és egy-két kisebb hatású kezdeményezés mellett (pl. TETRA) – nem volt tapasztalható olyan mértékű állami beavatkozási szándék, mint 2011 második felétől kezdődően. Az első konkrét lépések 2012 elején már meg is valósultak: a magyar állam a liberalizált távközlési piacon nagy horderejű döntést hozott meg az MVM NET Távközlési Szolgáltató Zrt. megalakításával, illetve a NISZ Zrt. – korábbi nevén Kopint Datorg – átszervezésével. Ezzel majdhogynem párhuzamosan, a szintén többségében állami tulajdonú cégeket tömörítő ún. negyedik mobilszolgáltató konzorciuma – vagyis a Magyar Posta, a Magyar Fejlesztési Bank és a Magyar Villamos Művek közös cége – nyerte el a 4. generációs (LTE) mobiltechnológia megvalósításához szükséges frekvenciatartományt. Igaz, a döntést a Fővárosi Törvényszék megsemmisítette, és így egyelőre bizonyta-

lan, hogy lesz-e, és ha igen, mikor, állami tulajdonú, saját infrastruktúrával rendelkező negyedik mobilszolgáltató Magyarországon, de a kormányzati szándék változatlanul megvan rá. A két nagy horderejű ügy mellett csak az eredményhirdetést követően tudott reflektorfénybe kerülni a 2012. májusban kiírásra került eredetileg 20, majd 24 milliárd Ft-os keretösszegűre tervezett, az Európai Unió által finanszírozott GOP 3.1.2. pályázat, melynek célja a távolsági – településeket összekötő – vezetékes elektronikus hírközlő hálózat fejlesztése.

Mindhárom törekvés jelzi, hogy az állam számára fontos az elektronikus hírközlő hálózati infrastruktúra fejlesztése, és ebben a jelenlegi kormányzat az állami tulajdonnak is jóval nagyobb szerepet szán, mint az a '90-es évek távközlési liberalizációját követően volt jellemző. Lévén minden infokommunikációs szolgáltatás (internet, vezetékesműsorjel-elosztás, hangszolgáltatás stb.) alapinfrastruktúrájáról van szó, a terüle-

ten érzékelhető megnövekedett állami szerepvállalási hajlandóság arra utal, hogy a döntéshozók elégedetlenek a versenypiaci körülmények között végrehajtott fejlesztésekkel, a szolgáltatások áraival, vagy éppen a tulajdoni viszonyokkal. Bármelyik indok is áll az állami beavatkozás hátterében, jelentős mértékű közpénzt kívánnak elkölteni a területen, amelyet minden esetben szakmai érvekkel kellene tudni alátámasztani.

Jelen tanulmány azt vizsgálja, hogy milyen szakmai koncepció állhat a három párhuzamos állami beavatkozás hátterében, vagyis milyen szakmai érvekkel támaszthatók alá e stratégiai döntések. A tanulmány emellett arra is keresi a választ, hogy vannak-e olyan állami lépések, amelyek a megvalósítás ellen hatnak.

Az állami beavatkozás dilemmája

Magyarországon a '90-es években liberalizált elektronikus hírközlési piacon történő újbóli erőteljes állami beavatkozás szükségessége, de még inkább annak módja kihívást jelent a közgazdászok számára. Kézenfekvőnek tűnik, hogy az elméleti indoklásban a társadalmi jólét szempontjából próbáljuk meg vizsgálni a beavatkozást, és annak mikéntjét.

A jóléti közgazdaságtan két tételének megalkotója – Kenneth J. Arrow és Gerard Debreu – a gazdasági egyensúly megteremthetőségére, illetve a javak társadalmon belüli Pareto-hatékony eloszthatóságára kereste a megoldást (Arrow – Debreu, 1954). Az első tételről – mely szerint Pareto-hatékony egyensúlyi állapot jön létre a javak bármely kezdeni elosztásánál, amennyiben az walrasi egyensúly – kijelenthető, hogy az elektronikus hírközlésben kizárt a megvalósulása. Olyan volumenű infrastruktúra-beruházásokról van szó, amelyek sok esetben még akkor sem valósulnak meg állami ösztönzés nélkül, üzleti alapon, ha nincs potenciális versenytárs, vagyis a természetes monopólium kialakításának – amúgy vonzó – lehetősége fennáll. Nem tud tehát megvalósulni olyan versenyzői piac, ahol általános (walrasi) egyensúly alakul ki, és ahol bármely gazdasági szereplő jóléte csak úgy növelhető, hogy közben más szereplő(k) jóléte csökken.

A második tétel – ami kimondja, hogy bármely Pareto-hatékony elosztás létrehozható egy kezdeti jószágelosztás walrasi egyensúlyaként, amennyiben a fogyasztók preferenciái konvexek – pedig szintén olyan feltételezéssel él a fogyasztókra vonatkozóan, amely soha nem fog megvalósulni az infokommunikációs szolgáltatások kapcsán, és a javak kezdeti elosztását sem lehet úgy alakítani, hogy a létrejövő egyensúly a legkedvezőbb végső eloszlás legyen a társadalom számára.

A tökéletes verseny feltételei ilyen módon nem tudnak kialakulni az elektronikus hírközlésben, és ez

már önmagában jó érv a kormányzati beavatkozásra. Az elektronikus hírközlési piacon számos piaci kudarc látható – a sötétszál bérleti piac nehézségeitől kezdve a nemzetközi összehasonlításban is magasnak számító SMS-díjakig terjedően –, amelyek arra utalnak, hogy a hírközlési szolgáltatások igénybevétele eltér a társadalmilag optimális szinttől. Ez indokolja az állami beavatkozás szükségességét, de a valódi kérdés persze az, hogy miként történjen mindez?

Az állami beavatkozás célja lehet többek között a lakosság tájékozottságának javítása, az elektronikus hírközlési szolgáltatásokra fordított kiadások alacsony szinten tartása, a vészhelyzetekben történő gyors információcsere, az állam-üzlet-lakosság közötti adat-és információáramlás hatékonyabbá tétele, sőt egyes szolgáltatások esetében a közjavak biztosítása (mint pl. a telefon esetében, amire vonatkozóan egyetemes szolgáltatási kötelezettséget írhat elő a szabályozó hatóság). Az etatisták ennyi lehetséges cél mellett könnyen találnak érveket a beavatkozásra, és az elektronikus hírközlő hálózat fejlesztésére irányuló lehetséges állami eszközöket a következőkben számba is veszem. Bármilyen eszközt is választ viszont egy kormányzat, a beavatkozás melletti érvelés során önmagában nem elegendő azt bizonyítani, hogy a piaci hatékonyság feltételei egy területen nem valósulnak meg. Vizsgálni szükséges, hogy az állami szereplők által végzett termelés/nyújtott szolgáltatás, illetve a javak elosztása által előidézett hatékonyságvesztés kisebb, mint más rendszer(ek) fennállása esetén.

Az állami beavatkozás lehetséges eszközei az elektronikus hírközlésben

Az elektronikus hírközlő hálózat fejlesztése érdekében az állami beavatkozás módjait, eszközeit meghatározza a mindenkori kormány gazdaságpolitikai beállítottsága, és rendező elvként az ebből eredeztethető, szektorokra vonatkozó szakpolitika (Kis, 2011). A fejlesztéspolitikai célok elérésének érdekében az egyes gazdaságfilozófiák „steril” alkalmazása azonban sok esetben nem tudja biztosítani azok megvalósulását – a gazdaságpolitika kinyilvánítása önmagában nem elég, ehhez eszközrendszerre is szükség van. Az elektronikus hírközlés területén mindez úgy jelenik meg, hogy például a verseny szabadságát előtérbe helyező környezetben az alapinfrastruktúra fejlesztésére irányuló befektetések csak az üzletileg legfeljebb középtávon (3-5 év) megtérülő területekre irányulnak. Ahol legalább 10-20 éves megtérülési idővel lehet csak kalkulálni, ott a befektetések jellemzően nem történnek meg (vagyis a piac nem old meg mindent), így intervencionista eszközök alkalmazása szükséges a képződő digitális – jelen

esetben infrastrukturális – szakadék „betömése” érdekében. Az egyes gazdaságfilozófiákhoz kapcsolható beavatkozási eszközkészletek teljes körű felsorolása, és egy kategóriarendszer kialakítása minden bizonnyal egy külön tanulmány témája is lehetne. Jelen cikkben nem vállalkozom rá, hogy az egyes gazdaságfilozófiákhoz hozzárendeljem az elektronikus hírközlő hálózat fejlesztése érdekében történő, belőlük következő állami beavatkozási eszköztárat. Az alábbiakban felsorolt eszközöket így „csak” közvetlen és közvetett csoportosításba rendeztem, annak érdekében, hogy teljeskörűen láthatóvá váljanak az állami beavatkozási lehetőségek. Közvetlen eszközöknek tekintem azokat, amelyek az elektronikus hírközlő hálózati fejlesztésekre ilyen módon direkt hatnak, és közvetetteknek, amelyek az élenkűlő kereslet hatására ösztönzik a területen a beruházásokat.

Közvetlen eszközök:

- beruházási adókedvezmények,
- hazai és EU-s pályázati források biztosítása (üzleti befektetők számára, a kockázati befektetés összegének csökkentése és a kockázati befektetés profitelvárásának elérése érdekében),
- állami pénzforrások felhasználása a piaci befektető pozíciójában (állami tulajdont hozva létre),
- állami tulajdonban lévő elektronikus hírközlési erőforrások rendelkezésre bocsátása kereskedelmi hasznosításra,
- komplex fejlesztési programok létrehozása – a „projektmenedzser állam” megjelenése, az állam vagy az államok szövetségének mint a globális verseny szereplőjének pozicionálása a globális versenyben, és ebben az esetben az állami intézkedések tárgya nem egy-egy város, térség vagy vállalat, hanem egy ország vagy országcsoport (közös gazdaságfejlesztési céllal létrehozott államszövetség),
- szabályozási eszközök (melynek célja „a piaci kudarc megelőzése vagy orvoslása, vagyis azoknak a piacoknak a hatékonnyá tétele, amelyek szabályozás nélkül tökéletlenül működnek” (Kiss, 2008):
 - korlátos erőforrásokkal való gazdálkodás (azonosítók, nyomvonaljogok, ingatlanhasználati jogok stb.), melynek része a természetes monopólium koncessziójának versenyeztetéssel történő odaítélése vagy árverése is (frekvenciagazdálkodás, összekapcsolási kötelezettség stb.),
 - hírközlési építmények hatósági engedélyezési szabályainak fejlesztést ösztönző kialakítása,
 - kiskereskedelmi piacok szabályozása (ársapka-szabályozás),

- nagykereskedelmi piacok szabályozása, nagykereskedelmi kínálat kikényszerítése:
 - kötelező hozzáférési szolgáltatások előírása és árszabályozása. A „költégalapúság és díjak ellenőrizhetősége” kötelezettség nem zárja ki ezt a lehetőséget a hozzáférési szolgáltatások esetében. Ársapka-szabályozást akkor érdemes alkalmazni, ha az ársapka alá tartozó szolgáltatások, illetve a kereskedelmi ajánlatok heterogének, és csak az árszínvonal alakulásának egészére vonatkozóan van elvárása a szabályozónak. A hozzáférési szolgáltatások esetén a nagyfokú heterogenitás általában nem áll fenn, ahol pedig igen (pl. DSL bitfolyam-hozzáférés), ott nem ilyen eszközt alkalmaznak, hanem ennél konkrétabb hozzáférési árszabályozást (költégalapúság, retail minus). A hozzáférési szolgáltatások előírása nem csak az end-to-end hozzáférési szolgáltatások esetén fontos. Alkalmazása nagymértékben segítheti a szélessávú lefedettség növekedését, vagyis ha az állam nemcsak az előfizetőhöz közvetlenül kapcsolódó hálózati szolgáltatásokra vonatkozóan írta elő hozzáférési kötelezettséget, hanem – olyan területeken, ahol azt a piaci helyzet indokolja – (elsősorban) a távolsági hálózatokra. Ebben az esetben árszabályozás szerepelhetne az ársapka helyett.
 - funkcionális szétválasztás (kis- és nagykereskedelmi tevékenység kötelező szétválasztása – számvitelileg is – a mindkét tevékenységet végző szolgáltatók számára).
- externáliákkal kapcsolatos megoldások. Az externáliákról szóló szakirodalmakban az eltérő fogalomhasználat és a definíciós hiányosságok miatt tapasztalható némi zűrzavar, ami minden bizonnyal hozzájárul az elektronikus hírközlő hálózat kapcsán az externáliák szinte kizárólag „pozitív” jelzővel való emlegetéséhez. Az általam felvezetett gondolatmenetre vonatkozóan a pozitív externáliák a külső gazdaságosságokra vonatkoznak (a hálózati hatásokra), vagyis a fogyasztók hasznával kapcsolatos állami beavatkozási megoldásokra. A belső gazdaságosságok ezzel szemben a termelők költségeihez fűződnek, amelyek az elektronikus hírközlő hálózati fejlesztések esetében már közel sem biztos, hogy pozitívak, lévén egyre nagyobb beruházási költségekkel szembeülnek a távközlési szolgáltatók, amelyek megtérülési ideje is folyamatosan növekszik a korábbi évtizedekben tapasztaltakhoz képest.

Közvetett eszközök:

- keresletélénkítés:
 - informatikai eszközök ártámogatása (mint pl. a volt Sulinet-program) vagy ehhez kötődően adókedvezmények biztosítása,
 - képzések digitális írástudás fejlesztésére:
 - az iskolai alapképzésben,
 - a felnőttképzésben,
 - nyilvános hozzáférési pontok kialakítása, ügysegédi támogatás bevezetése,
 - az állam mint fogyasztó megjelenése a piacon,
- méretgazdaságosságot eredményező feltételek kialakítása:
 - szabványosítás:
 - felhasználói eszközöknél, pl. Set-Top-Box – a szolgáltatók és hálózatok közti szabad ügyfélmozgás feltételéül,
 - egységes regionális vagy akár globális rendszerek kialakításának az előmozdítása, pl. GSM, TETRA,
 - regionális piacok építése/megnyitása az országhatárokat átlépő fejlesztések előtt.

Mind a nyolc beavatkozási típus alkalmas lehet arra, hogy az állam segítse az elektronikus hírközlő hálózati fejlesztéseket, ugyanakkor nem megfelelő használatuk jelentős mértékű piaci torzulásokhoz is vezethet. Ez különösen igaz abban az esetben, ha az állam mint

pályázat útján versenypiaci szereplőknek ítélnék meg, eddig meg nem épült elektronikus hírközlő hálózati infrastruktúra létrehozására. A következőkben ezeket a beavatkozásokat vizsgálom az állami beavatkozás indokolhatósága szempontjából.

Az állami beavatkozások vizsgálata

A GOP 3.1.2-es pályázat

Az 1. táblázatban látható, hogy a GOP 3.1.2-es pályázat a hatodik államilag finanszírozott elektronikus hírközlő hálózati pályázat Magyarországon, és a negyedik, amelyet európai uniós támogatással valósítanak meg. Volumenét tekintve soha ekkora keretösszeg nem állt rendelkezésre hírközlő hálózatra pályázati támogatás-ként – a projektek helyszínétől és a pályázó jogosultságától függően a teljes beruházás 40-70%-a finanszírozható támogatásból. Az összes eddigi pályázat kapcsán a kiírások elsődleges célja – az Európai Bizottság szándékával összhangban – a szélessávú szakadék áthidalása, amely magában foglalja a területi, a régiók közötti és a régiókon belüli különbségek mérséklését. Kiemelten kezelendő a vidéki és az alacsony népsűrűségű területek szélessávú internettel való ellátottságának növelése, ahol a nagy földrajzi távolságok miatti magas költségek és az alacsony kereslet (alacsony népsűrűség, rosszabb fizetőképesség) indokolják az állami beavatkozást.

1. táblázat

Magyarországi szélessávú infrastruktúra-fejlesztési pályázatok 2011-ig

A pályázat neve	A megjelenés éve	A projektek száma	Teljes támogatás (EUR-HUF)*	A teljes beruházás értéke (EUR-HUF)*
HHÁT 2 	2003	27	2.810.674 EUR 737.043.000 HUF	nincs adat
HHÁT 3 	2003	6	939.455 EUR 246.353.250 HUF	nincs adat
GVOP 4.4.1 	2004	28	8.215.284 EUR 2.020.384.678 HUF	17.955.863 EUR 4.415.885.493 HUF
GVOP 4.4.2 	2005	59	42.435.027 EUR 10.724.604.270 HUF	58.038.876 EUR 14.668.165.038 HUF
GOP 3.1.1** 	2007	37?	11.911.908 EUR 3.017.881.784 HUF	25.040.458 EUR 6.344.000.000 HUF
GOP 3.1.2*** 	2012	33?	72.965.086 EUR 21.254.000.000 HUF	nincs adat

versenypiaci szereplő tulajdonosként maga is birtokol/működtet ilyen hálózatot, a maga számára kedvezőbb feltételeket adva, mint a piac többi szereplője számára. Márpedig a vizsgált állami beavatkozásokból három esetben állami tulajdon jön, illetve jönne létre – az MVM NET Zrt., a NISZ Zrt. és a negyedik, saját infrastruktúrával rendelkező mobilszolgáltató kapcsán –, és csak a GOP 3.1.2-es pályázat az, ahol közpénzt

Forrás: IHM, GKM, MEH és NFM adatok alapján
 *2003 – 1 EUR ≈ 262,23 HUF; 2004 – 1 EUR ≈ 245,93 HUF; 2005 – 1 EUR ≈ 252,73 HUF; 2007 – 1 EUR ≈ 253,35 HUF; 2012 – 1 EUR ≈ 291,29 HUF (év végi árfolyamokon)
 **A GOP 3.1.1-es pályázat értékelése a cikk lezárása idején is tart, a kivitelezési munkák lezárultak, de pontos számok még nem állnak rendelkezésre.
 ***Az összeg a GOP 3.1.2. pályázat során megítélt támogatás volumenét mutatja, a támogatási szerződések megkötése a cikk zárását követően történik meg.

VEZETÉSTUDOMÁNY

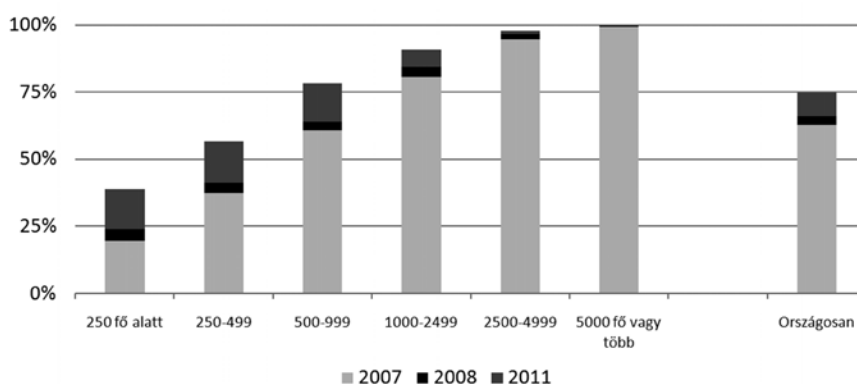
Az első öt pályázat kapcsán már több értékelő tanulmány született (pl. Gál, 2008; Kis, 2010), a GOP 3.1.2-es jelű esetében viszont jelen sorok írásakor zajlik a nyertesnek hirdetett pályázatokkal történő szerződés-kötés (összesen 43 db beadott pályázat közül 33 pályázatot és részpályázatot hirdettek győztesnek 2013. januárban). Annak eldöntésére viszont, hogy az államigazgatás jogosan kíván-e elkölteni akár több tízmilliárd forintot elektronikus hírközlő hálózati fejlesztésekre a GOP 3.1.2. keretében, a pályázati kiírást szükséges vizsgálnunk, illetve annak előkészítését.

Minden korábbi elektronikus hírközlő hálózatra vonatkozó pályázatot a „legyen végre mindenhol internet” akarat mentén készítették elő. Ez egyúttal determinálta, hogy a megvalósítók számára a végcél a háztartások számára történő internetelés lehetőségének kiépítése volt, még ha az egyes konstrukciók jelentős eltérésekkel is jöttek létre. A GOP 3.1.2-es viszont több szempontból mérőföldkőnek tekinthető. A kormányzat ugyanis felismerte, hogy az üzleti célú befektetések valamilyen oknál fogva sokkal szívesebben irányulnak a településeken belüli, ún. helyi hálózatok kialakítására, mintsem a településeket összekötő, ún. távolsági hálózatok megvalósítására. Az elektronikus hírközlésben nagy távolságokat különböző vezeték nélküli technológiákkal is meg lehet valósítani, hosszú távon viszont ezek nemcsak frekvenciát igényelnek, de adatátviteli képességük korlátos, ráadásul az időjárás körülmények is befolyásolják a működést. Ma már nincs vita távközlési szakértők körében, hogy hosszú távon a távolsági hálózatokat zömében optikai adatátvitellel szükséges kiépíteni, jelenlegi tudásunk alapján ugyanis ez az egyetlen időálló adatátviteli technológia infokommunikációs szolgáltatások tömeges nyújtására. A pályázat előkészítői így felhagytak azzal a céllal, hogy annak révén a lakosság közvetlenül interneteléshez jusson – ezt a versenyszférára bízzák, amelynek az ehhez szükséges alapinfrastruktúra-igényét (az optikai szállkapacitást) a megépülő távolsági hálózatnak kell kiszolgáltatnia, nyílt hálózati hozzáférés alapján.

A GOP 3.1.2-es pályázat előkészítése több felmérés alapján valósult meg, amelyet az eNET Internetkutató Kft.– korábbi nevén GKIE NET Kft. – készített el. A 3154 magyarországi település közül 2007-ben még 1987 település rendelkezett távolsági hálózati optikai eléréssel, azaz a lefedettség 63%-os volt. A 2009. márciusi adatok alapján a legalább egy optikai hordozóhálózati kapcsolódással rendelkező települések száma 2090 volt, ami 3,3 százalékos lefedettség-növekedést jelentett. A 2011. év végi adatközlésére építő felmérés alapján 2363 település rendelkezett optikai távolsági hálózati csatlakozási ponttal, vagyis a magyarországi települések 25%-a nem volt ilyen módon lefedett.

1. ábra

Optikai hálózati lefedettség alakulása településméret alapján

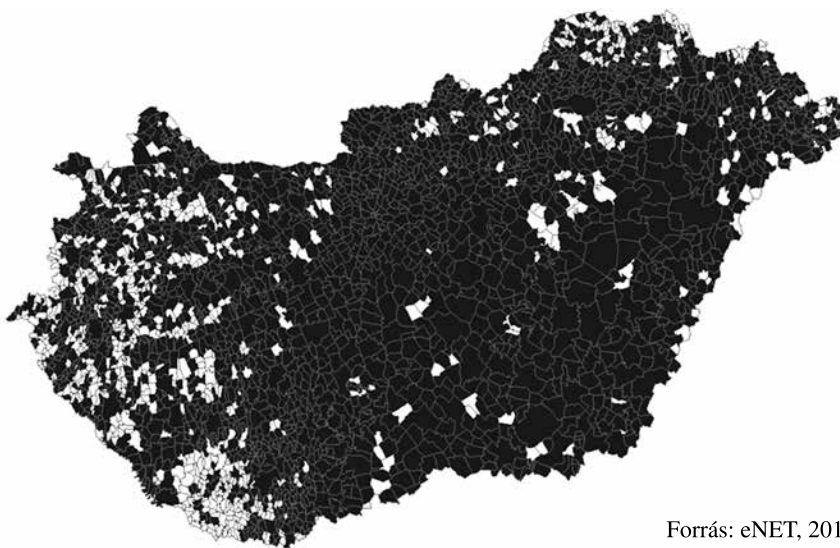

Forrás: eNET, 2012

A távolsági hálózati lefedettségi térképen *fehér* szín jelöli minden olyan települést, amelyre nem ér el optikai hálózat, és *fekete*, ahol ez már kiépült.

2. ábra

Települések optikai távolsági hálózati lefedettsége (külsőterületi határokkal)

Forrás: eNET, 2012

A településméret alapján készített 1. ábra, valamint a 2. ábra térképe alapján könnyen látható, hogy Magyarország területileg kiegyensúlyozott fejlődéséhez szükséges volt az állami beavatkozás az optikai távolsági hálózatok kiépítéséhez. Ennek hiányában az optikával lefedetlen településeken hosszú távon korlátos lenne az infokommunikációs technológiák fejlődése, és az üzleti beruházások – minden bizonnyal a túlságosan hosszú megtérülési idő miatt – többségében nem valósultak volna meg ösztönzés nélkül. Az is kétségtelen persze, hogy ennek a pályázati kiírásnak is vannak „gyengéi”, például nem vette figyelembe a településeken belüli háztartásszámot. Így fordulhat elő, hogy annak a pályázónak, aki a szentgotthárdi kistérség településeit fogja optikával lefedni távolsági hálózattal, az összesen 13 háztartásos Nemesmedvesre is legalább 24 szál optikai nyomvonalat kell kiépítenie (a pályázatban ez minimumkövetelmény). Minden bizonnyal ez nem a leghatékonyabb módja a közpénzek elköltésének – még ha az az Európai Unió támogatásával is valósul meg –, de összességében a GOP 3.1.2. pályázat célja jó, a piaci kudarc feloldására irányul, a pályázókat pedig verseny alapján választják ki, piaci szereplők közül. Ezen okok miatt az állami beavatkozás indokolt, így megalapozott döntést hozott a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium mint a projekt felelőse. Amennyiben minden pályázati nyertes megvalósítja tervezett projektjét Magyarországon, a távolsági hálózat szintjén 9 kistérségben összesen 40 optikával ellátatlan település marad (lakosság száma: 13.056 fő), a lakosság arányos lefedettség pedig 99,86%-os lesz (NFM, 2013).

Az MVM NET Zrt. és a NISZ Zrt. megalapítása

Az MVM csoport 2012. február 17-én tartott közgyűlése hagyta jóvá, hogy az addig az MVM Zrt.-n belül működő távközlési főosztály önálló cégben folytassa működését (MVM, 2012). Az alapítást követően a cégben az anyavállalat 25 Mrd Ft-os tőkeemelését hajtott végre, részben a távközlési vagyonának apportálásával. A Mavir rendszerirányítói tevékenységéhez szükséges elektronikus hírközlő hálózati infrastruktúra működtetése mellett a vállalat feladata lett az Elektronikus Kormányzati Gerinchálózat (EKG) üzemeltetése és további bővítése, valamint a kormányzati hírközlési tevékenységek infrastruktúrához kötődő konszolidációs feladatainak végzése.

Valójában egy igen régi koncepció megvalósítását indította el a kormányzat. Az első diskurzusok, amelyek az állam tulajdonában álló távközlési infrastruktúrák egy cégbe szervezéséről szóltak, már a '90-es évek végén elkezdődtek, néhány évvel a távközlési privatizá-

ciót követően. A probléma, ami miatt a gondolat felvetődött, elsősorban az ún. sötétszál bérleti piac kudarca volt, vagyis túl magas áron, vagy egyáltalán nem lehetett optikai szál vagy szálkapacitást bérelni Magyarországon. Márpedig olyan projekteknel, amelyek pl. nemzetközi szinten, egyetemi kutatási céllal készültek hálózatot kialakítani (a NIIF keretein belül működő GEANT), vagy csak egy településen belüli helyi hálózatot kívántak nagy kapacitással ellátni, ez alapjaiban lehetetlenítette el a szervezést. A Nemzeti Szélessávú Közmű Kerekasztal néven a 2000-es évek elején létrejött civil szerveződés célja az e helyzeten való változtatás volt, és éveken keresztül különböző fórumokon keresztül igyekezett meggyőzni erről a mindenkori kormányzatot. 2008-ra politikai akarattá is formálódott a Nemzeti Digitális Közmű (NDK) nevet kapott elképzelés, de végül az akkori kormányzatnak már nem maradt ideje a megvalósításra, a több mint százmilliárd Ft-ra tervezett költségvetés nem kapott elegendő politikai támogatást. A koncepció lényege volt, hogy az MVM tulajdonában álló elektronikus hírközlő hálózati infrastruktúrát, a magyar autópályák mellett megépített, az Állami Autópálya Kezelő által üzemeltett – és sok esetben kihasználatlan – nyomvonalakat, illetve a MÁV optikai hálózatát szervezzék egy állami tulajdonú cégbe, és jelentős mértékű további beruházással minden magyarországi kistérségi központig épüljön ki a zömében állami tulajdonú hálózat. A szervezést követően pedig minden állami elektronikus hírközlő hálózati szolgáltatás ezen keresztül történjen. Az akkor még a Magyar Villamos Művek tulajdonában álló hálózatból kiinduló szervezést indokolta, hogy kapacitásában, kiterjedtségében és az üzemeltetés alapján ez volt a legfejlettebb hálózat, vagyis a további beruházások ebből kiindulva lettek volna a leginkább költséghatékonyak. Az NDK koncepciója ugyanakkor tovább élt, és némi módosítással, illetve más néven az elképzelés megvalósításán a Kopint-Datorg Zrt.-n belül 2009-től tovább dolgoztak.

A 2011. július 26-án létrehozott Nemzeti Hálózatfejlesztési projekttel és az MVM NET Zrt. létrehozásával pontosan ez a kormányzati koncepció valósult meg. A 346/2010. (XII. 28.) kormányrendelet a kormányzati célú hálózatokról az alapvető működés kereteit adta meg, és a Kopint-Datorg, majd a névváltást követően 2011-től Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. (NISZ) alá szervezték be az összesen 16 különböző kormányzati hálózatot. A hálózatok nem önálló infrastruktúrát jelentettek, hanem piaci szolgáltatók által létesített összeköttetéseket, amelyek szolgáltatásminőségét szerződésekből írták elő (Bancsics – Szász, 2012). Az összesen 11 ezer végpont számossága jelzi, hogy mekkora feladat egy ilyen mértékű átadás/átvé-

tel lebonyolítása, és e végpontok fokozatos áterelése az MVM NET infrastruktúrájára – ahol pedig ez nem lehetséges, vagy költséghatékony módon nem oldható meg, ott piaci szereplővel való együttműködésben szükséges továbbra is megszervezni az üzemeltetést. A 309/2011. (XII. 23.) kormányrendelet a központosított informatikai és elektronikus hírközlési szolgáltatásokról határozza meg, hogy informatikai szolgáltatásokat milyen módon és milyen kötelezettségek mellett lehet igénybe venni az állam részéről.

Az MVM NET szerepe lett, hogy a kormányzati távolsági hálózati infrastruktúrát üzemeltesse, fejlessze, menedzselje, a NISZ Zrt.-nek pedig távközlési hálózat-használati szerződés alapján nyújt kapacitást. Amennyiben az MVM NET vagy a NISZ nem képes saját, illetve a konszolidációs körbe bevonásra kerülő állami tulajdonban lévő hálózati erőforrásokkal egyes területeken infrastruktúra-elemeket biztosítani – amelyek a felhasználók által igénybe vett szolgáltatásokhoz szükségesek –, akkor az a piaci szereplők (elektronikus hírközlő hálózati szolgáltatók) bevonásával történik meg. Működésüket a 346/2010. Korm. rendelet szabályozza.

Az MVM NET megalapításával a feladatkörei bővültek, a korábbiak változatlanul megmaradtak. A cég elsődleges feladata továbbra is a magyar villamosenergia-ipari rendszerirányítás technológiai célú távközlési igényeinek kiszolgálása, és e mellett végzi a kormányzati távközlési igények kiszolgálását. Az MVM NET mindemellett nemcsak a kormányzat, hanem az üzleti szereplők számára is nyújt távolsági hálózati adatátviteli szolgáltatásokat, ahogy azt még az MVM-en belül működtette a 2000-es évek elejétől korábban is tette. Vagyis az állami elektronikus hírközlő hálózati szolgáltató versenyipiaci szereplőként is jelen van a piacon, csak nem a lakosság számára nyújtanak szolgáltatást, hanem a fogyasztók elérését megvalósító távközlési cégek számára.

Az első látványos változás az EKG (Elektronikus Kormányzati Gerinchálózat) működtetésére vonatkozó szerződés lejártával valósult meg. Az EKG a kormányzati és közigazgatási adatbázisokat, hálózatokat és informatikai rendszereket kapcsolta össze a vonatkozó kormányrendeletben meghatározott kormányzati körnek, illetve az egyes kormányzati szolgáltatások elérhetőségét biztosította a civil szféra számára. Az EKG-n keresztül több mint 80 költségvetési szerv és állami intézmény elektronikus hírközlő hálózati kiszolgálása valósult meg, és ezt a szerződés alapján a Magyar Telekom üzemeltette. A kormányzat célja volt, hogy az EKG-t a továbbiakban állami tulajdonban lévő szolgáltató üzemeltesse, és birtokolja infrastruktúra szempontjából is, ami érthető törekvés, lévén ezen a hálózaton keresztül valósul meg szinte minden kormányzati kom-

munikáció, így az nemzetbiztonsági szempontok alapján kritikus infrastruktúrának tekinthető. Többek között az Országos Rendőr-főkapitányság és az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság hálózat korszerűsítése is a projekt része lett, amely végül a Nemzeti Távközlési Gerinchálózat (NTG) nevet kapta meg (Bancsics – Szász, 2012).

A 346/2010. kormányrendelet létrejöttét követően az állam piaci szolgáltatókkal való viszonya jelentősen megváltozott. A költségvetési intézmények elektronikus hírközlő hálózati igényüket már nem közvetlenül a piacról, hanem az állami szolgáltatón keresztül elégtetik ki. Az állami hálózatok konszolidációja elindult, ami egyértelműen jó törekvés, és innen már csak szervezési kérdés, hogy a korábbinál kisebb költséggel, hatékonyabb módon történjen az üzemeltetés, illetve a fejlesztés.

Érdekes kérdés ugyanakkor az MVM NET mint piaci szereplő helyzetének értékelése. Mivel az országos kiterjedésű távolsági hálózatot 96 szálal optikai hálózattal valósították meg (a Magyar Telekom távolsági hálózata 144 szálal), érthető, hogy az MVM és a kormányzati igények kiszolgálását túlmenően bőségesen marad üzleti célra fordítható szabad kapacitás, amit piaci szereplők számára értékesíthet. Ezzel kapcsolatban versenyipiaci szempontból egy elvárás biztosan megfogalmazható: minden piaci szereplő számára ugyanolyan feltételekkel kell, hogy kínálják a szolgáltatást (a sötétszál bérletet vagy a transzparens lambda szolgáltatást). Visszagondolva az egy bő évtizeddel korábbi időszakra, amikor nagy gond volt e kapacitások igénybevehetősége, kifejezetten jót tesz a versenyipacnak, ha egy szolgáltató alternatív lehetőséget tud nyújtani más versenyipiaci szolgáltatók mellett.

Az MVM NET létrehozása és a NISZ Zrt. feladatainak jelentős kibővítése kapcsán látható, hogy az állam a saját infokommunikációs szolgáltatási igényeinek támogatására, és a meglévő hálózatok konszolidációjára minden szempontból racionális döntést hozott. A kormányzati kommunikáció megvalósítását lehetővé tevő infrastruktúra kritikus infrastruktúra, így ennek megfelelően szükséges kialakítani, valamint üzemeltetni is azt. Ebből a szempontból nézve még az is elfogadható lenne, ha ennek költsége magasabb, mint a piacról megvásárolt kapacitás, de ez ebben az esetben a hálózatok konszolidációja miatt valószínűsíthetően nem így lesz. Az állami beavatkozás választott módja szükségszerű volt, erről ugyancsak megalapozott döntést hozott a kormányzat. 1-2 év elteltével ugyanakkor az érvelés alátámasztására és a kontroll érzékeltetésére is célszerű lenne elkészíteni egy elemzést az üzemeltetési költségek összehasonlítására.

A 4. mobilszolgáltató forgatókönyvei (kiemelések)

Forgatókönyvek:	Optimista	Alap	Pesszimista
Előfizetők száma	2,1 millió előfizető, 1,3 millió okostelefonnal rendelkező előfizető	1,8 millió előfizető	1,2 millió előfizető
Piaci részesedés	20%-os piaci részesedés	14%-os piaci részesedés	10%-os piaci részesedés
Veszteség	Legnagyobb veszteség 50 Mrd Ft 2014-ben realizálódik	Legnagyobb veszteség 60 Mrd Ft 2014-ben realizálódik	A cég 2023-ig veszteséget termel (ami 2015-ben elérheti a 70 Mrd Ft-ot is)
Nyereség	2016 az első év, amikor nyereséget termel	2018-ban nullszaldó	2023-tól van erre legkorábban esély

Forrás: (Index, 2012) alapján

Az állami mobilszolgáltató létrehozása

A 4. mobilszolgáltatóként emlegetett állami tulajdonú, saját mobilhálózati alpinfrastruktúra kiépítését célul kitűző elképzelés mint további állami fejlesztési lehetőség már az említett Nemzeti Digitális Közmű kapcsán is felmerült. Végül 2012-ben a politikai akarat létre is hozta a Magyar Posta Zrt. 10%-os, a Magyar Villamos Művek Zrt. 45%-os és az MFB Invest szintén 45%-os tulajdonrészével az MPVI Zrt.-re keresztelt vállalatot, azzal a szándékkal, hogy mind az állami, mind az üzleti szféra számára mobilszolgáltatás nyújtására képes hálózatot hozzon létre, és azt üzemeltesse is. Ennek feltétele volt, hogy a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság által 2011-ben kiírt tenderen a cég jogosultságot szerezzen mobiltelefon-szolgáltatás nyújtására alkalmas frekvenciatartomány használatára, ami a 2012 elején kihirdetett pályázati eredmény alapján látszólag sikerült is, a mobilszolgáltatás nyújtására alkalmas frekvenciák 25%-át szerezte meg az MPVI. Csakhogy a pályázaton induló másik három mobilszolgáltató jogorvoslati kérelmének helyt adva a Fővárosi Törvényszék 2012. szeptemberben jogerősen hatályon kívül helyezte az NMHH frekvencia-árverésen hozott januári határozatait. A bírósági döntés ugyanakkor az NMHH felé nyitva hagyta, hogy új tendert hirdethessen vagy az eredeti állapotot állítsa helyre.

2013. februárban a Kúria (korábbi nevén Legfelsőbb Bíróság) ítéletében jóváhagyta a Fővárosi Törvényszék döntését, így az MPVI Zrt. nem kezdhette meg a mobilszolgáltatás kiépítését. A kormányzat ez esetben kudarcot vallott, ami az ítélet indoklásában is nyomon követhető. Eszerint a mobilszolgáltatás területén még 2011-ben két, egymásnak ellentmondó rendelet születet pár hónapon belül az állami szerepvállalásról. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium ugyanis júliusban hozott egy rendeletet, ami kimondta, hogy a mobilfrekvenciára kiírt árverésen állami cég csak akkor indulhat, ha a pályázat első fordulójára eredménytelenül zárul a piaci cégek körében. Az NMHH augusztusban kiírt frekvenciapályáza-

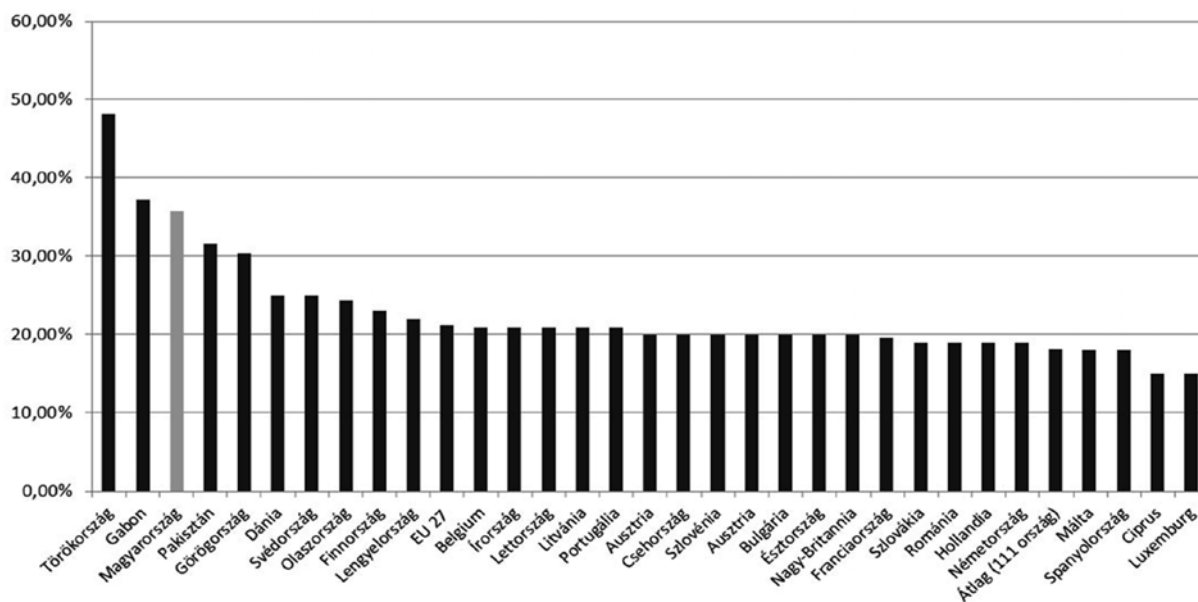
tának idején pedig ez a rendelet érvényben volt. A közben rendeletalkotási jogot szerző NMHH a szóban forgó rendeletet csak 2011. októberben módosította azzal, hogy kivette belőle az állami részvételre vonatkozó korlátozásokat – az utólagos módosítást a Kúria viszont nem fogadta el.

A döntésnek van viszont egy másik fontos része is, ami az állami beavatkozásra vonatkozik. Az Európai Unió versenyjogi szabályai tiltják, hogy bármilyen versenyjogi szereplő hátrányba kerüljön állami támogatás miatt, és ez a 4. mobilszolgáltató létrejöttével a roaming kötelezettség kapcsán egyértelműen megtörtént volna. Vagyis, ameddig az MPVI nem építi ki a saját infrastruktúráját, addig a piacon jelenleg működő három mobilszolgáltatónak kötelezően bérbe kellett volna adnia roaming céljára saját hálózatát – ezt pedig a bíróság az ítélet kihirdetése közben többször is „nem tiszta ügynek” nevezte. Az MPVI esetében ennek különösen nagy szerepe lett volna, hiszen a roaming akár jelentős kapacitást is igényelhet a többi fél részéről, amit rendelet kényszerített volna ki, és ez előre nem látható terheket is jelentett volna számukra.

Ez az eseménysor azonban csak a jelenlegi állapotról mutat képet, a kormányzat pedig egyértelmű jelzéseket tett, hogy az állami mobilszolgáltató létrehozásáról nem mond le. Jelen cikkben viszont éppen azt a szempontot vizsgálom, hogy egy ilyen léptékű állami beavatkozást miként indokoltak, milyen döntés-előkészítés történt még a frekvenciapályázati dokumentáció beadásánál.

A sajtóban is nagy visszhangot váltott ki (Szabó – Tóth, 2012), amikor részben nyilvánossá vált a koncepció, amely alapján a döntés-előkészítés indoklása történt. A 181 oldalas, 2011. november 4-i dátumozással ellátott Megvalósíthatósági tanulmányt az MVM megrendelésére készítette el a Rewheel tanácsadó cég. A nyilvánosság elé kerülő anyagból üzleti titokra hivatkozva közel 100 oldalt teljesen vagy részlegesen kitartak (Index, 2012), de az üzleti terv és piacra lépési

A mobilszolgáltatói adóterhek (TCMO)

Forrás: Deloitte LLP (2012)

stratégia egyes elemei kivehetők a tanulmányból. Három forgatókönyv került felállításra a 4. mobilszolgáltató pénzügyi terve kapcsán, amelynek lényegi számait a 2. táblázatban foglaltam össze.

A háttérszámítások pontos ismerete nélkül lehetetlen megmondani, hogy reálisak-e az egyes forgatókönyvek. De a kérdés sokkal inkább az, hogy az MPVI Zrt. létrehozása – bármelyik forgatókönyv is valósul meg – milyen hatással fog járni a mobilszolgáltatói piac egészére vonatkozóan, és ez miként fog hatni az állami bevételekre.

A mobilszolgáltatói adóterhek nemzetközi összehasonlítása alapján Magyarország bőven az EU-27 átlag fölött van, sőt világszinten is magasnak számítanak a szolgáltatókat terhelő kötelezettségek. A Total Cost of Mobile Ownership (TCMO) mutató éppen azért jött létre, hogy a különböző adóterheket – beleértve a frekvenciadíjakat is – össze lehessen hasonlítani országonként. A szolgáltatókat terhelő adók láttatása azért is fontos, mert a sokszor hangoztatott állítást, mely szerint Magyarországon nemzetközi összehasonlításban magasak a mobiltelefonálás, SMS stb. díjai, ennek tükrében is szükséges vizsgálni.

A 3. ábra alapján látható, hogy a magyarországi mobilpiacon, amennyiben egy állami szereplő megjele-

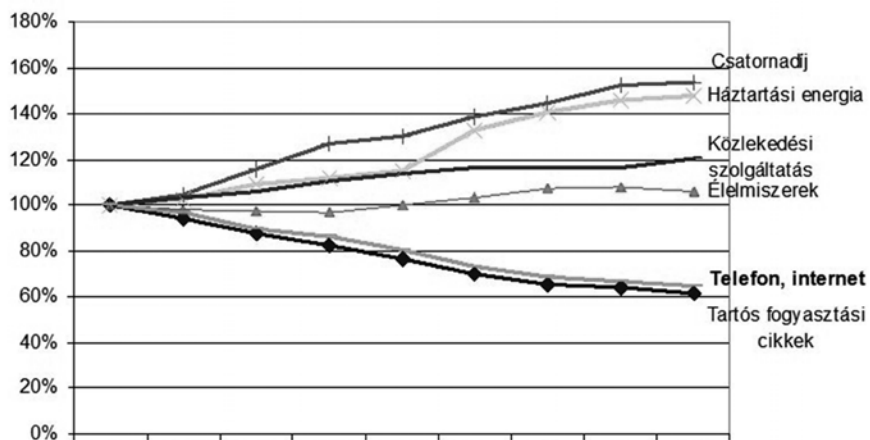
nik, annak működése minden bizonnyal a piacon működő szolgáltatók tevékenységére is hatással lesz. Ha jelentős növekedés (ügyfélszám, árbevétel) látható egy piacon, akkor az nem feltétlen kell, hogy negatív hatás legyen. A magyar mobilpiac viszont évek óta leginkább a stagnálás jeleit mutatja, egyedül a mobilinternet-szolgáltatást igénybe vevők köre nő, amely szolgáltatás fejlesztése viszont jelentős beruházásokat is igényel a mobilszolgáltatóktól.

Mindeközben, ahogy a 4. ábrán a KSH adatai mutatják, 2002-től számítva a távközlési szolgáltatások árai reálértéken csökkennek, ami előrevetíti, hogy bármilyen új szolgáltatási portfólióval is rukkol elő a mo-

4. ábra

A távközlési szolgáltatások árainak alakulása reálértéken

(2002=100)

Forrás: KSH

bilpiacon egy új belépő, az árversenyben arra nem lesz esélye, hogy a szolgáltatásait jelentősen magasabb áron értékesítse.

Ezek alapján az MPVI Zrt. megalapítása és az állami mobilszolgáltató létrehozása nem kellően megalapozott döntésnek tekinthető a kormányzat részéről. Mindez nem jelenti azt, hogy rossz döntést hoz az állam, amennyiben állami tulajdonú mobilszolgáltatót kíván létrehozni, csak azt, hogy ehhez láttatni kell, hogy a kitűzött cél megvalósításának ez a legjobb megvalósítási módja. Az állam minden bizonnyal a legnagyobb igénybevevője a mobilszolgáltatásoknak, sőt a mobilhálózat szerepe katasztrófhelyzetekben kiemelt fontosságú. Így önmagában az a cél, hogy állami tulajdonú mobilszolgáltató jöjjön létre, akár indokolható is. Ugyanakkor egyetlen elemzés sem született arról, hogy az egyik Magyarországon már szolgáltatást nyújtó mobilcég felvásárlásával nem járna-e jobban a kormányzat, és csak a Kúria döntését követően röppentek fel hírek ennek lehetőségéről. Arra sem fordítottak figyelmet, hogy a Rewheel által készített tanulmány lényegi elemeit a közvéleménnyel megismertessék, pedig látható, hogy abban igen jelentős összegek szerepelnek kiadásként, sőt a pesszimista verzió szerint a cég tíz évig veszteséget termelt volna. A 4. mobilszolgáltató kapcsán nem készült vizsgálat arra vonatkozóan sem, hogy az állami szereplők által nyújtott mobilszolgáltatás által előidézett hatékonyságvesztés kisebb, mintha az állam kizárólag a verseny piacra bízta e szolgáltatás nyújtását, előírva a számára fontos szolgáltatási elemeket kötelezettségként. Az állam az adófizetők pénzét költi, így az üzleti döntések lényegi elemeinek bemutatása elvárható. Sokakban él még a PostaBank rossz emléke, amelynek terhei százmilliárd Ft-os nagyságrendű kiadást jelentettek a költségvetés számára, és intő emlékként szolgálnak, hogy az állami részvételi szándék egy verseny piacon akár hatalmas veszteséget is termelhet.

Az állami következetlenség

Az eddig bemutatott három erőteljes állami szerepvállalási törekvés az elektronikus hírközlési területen érthető, indokolható, még ha a kormányzat nem is mindig a legjobb módját választotta a szerepvállalásnak, illetve az indoklást sem minden esetben adta meg. 2012-ben ugyanakkor a Nemzetgazdasági Minisztérium előterjesztése révén rendkívül rövid átfutási idővel fogadták el a 2012. évi CLXVIII. törvényt az ún. közműadóról, amely jelentős mértékű terhet rótt az elektronikus hírközlő hálózatok tulajdonosaira. Ebből a döntésből látszik, hogy miközben a kormányzat a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium révén erőteljes fejlesztéseket

végez, illetve ösztönöz a területen, egy másik szaktárca képes e célokkal homlokegyenest szembemenő jogszabályt alkotni. A következőkben bemutatom, hogy mi támasztja alá ezt az állítást:

1. Az adó a méterben kifejezett al- és felépítmény hálózathosszra (vagyis a földbe ásott és a légekábeles megoldások csőhosszára) vonatkozik. Ezzel önmagában több gond is van:
 - a) Minél kisebb egy település lakosságszám (potenciális előfizető) szempontjából, annál kevésbé éri meg a vezetékes elektronikus hírközlő hálózatot számukra fenntartani. Egyes települések kapcsán mérlegelési kérdés lett a szolgáltatóknál, hogy inkább felszámolják a kábeleket, nem éri meg kifizetni az adót annak tükrében, hogy mennyi bevételt hoz éves szinten a településen lévő összes előfizető. A törvényalkotó részéről komoly hiba, hogy a közműadó egyáltalán nem veszi figyelembe az adott távközlési közműven kiszolgált előfizetők számát.
 - b) Az adó nem tesz különbséget a hálózat típusa között sem. Ugyanakkora adó vonatkozik pl. a 100 éves rézvezetékekre, mint a legkorszerűbb optikai kábelekre. Amennyiben a kormányzat „fejlesztést ösztönözve” akarta volna tenni az adót, akkor különbséget lehetett volna tenni a vezeték típusok között, ösztönözve a régi hálózatok optikaira történő váltását.
 - c) A fentiekből is következik, hogy az elektronikus hírközlő hálózatok kapcsán ez az adó arra ösztönöz, hogy a szolgáltatók a vezeték nélküli megoldásokra váltsanak vissza (a törvény „hírközlési vezeték” definiál). Szolgáltatást a hálózat különböző szintjeinél nem engedélyköteles frekvenciasávokban és engedélykötelesekben is meg lehet nyújtani. Vagyis a törvény arra ösztönöz, hogy a szolgáltatók a kisebb települések esetében a vezeték nélküli távolsági hálózati megoldásokat használják inkább, ami minden szempontból visszalépés – még akkor is, ha az engedélyköteles frekvenciahasználatért fizetnek. Az Európai Unió i2020 tervzetével ez a szemlélet alapvetően szembemegy, lévén az Unió vezetői is belátták, hogy az optikai hálózatoknak nincs alternatívájuk, ha az infokommunikációs igények kiszolgálását hosszú távon is meg akarják oldani. Jövőállóság szempontjából ez éppúgy igaz a háztartások elérésére, mint a mobil tornyok kiszolgálása esetében (a 4. generációs – ún. LTE – technológia sáv szélesség igénye miatt kénytelenek optikát elvinni a bázisállomáso-

kig, sőt minden korábbi megoldásnál sűrűbben szükséges ezeket telepíteni a területi lefedéshez).

2. A jelenleg is folyamatban lévő, Európai Unió által finanszírozott távolsági hálózati fejlesztéseket (GOP 3.1.2-es pályázat) teljes mértékben elbizonytalanítja, minden korábbi üzleti tervet felrúg. Ahogy az a pályázat értékelése kapcsán látható volt, olyan települések távolsági hálózati elérésére irányult a pályázat, ahová eddig üzleti szempontból nem érte meg kiépíteni a hálózatot – sőt, állami támogatás nélkül jó eséllyel nem is épülne az meg. Az adó hatására jelenleg a pályázat nyertesei közül többen fontolgatják, hogy nem építik meg a tervezett hálózatot, mert nem fogja azt megérni üzemeltetni.
3. A korábban szintén többségében az Európai Unió által finanszírozott elektronikus hírközlő hálózati fejlesztéseket is megadóztatják (GVOP 4.4.1., GVOP 4.4.2., GOP 3.1.2.), és ezek a területek sem tartoznak azok közé, ahol a szolgáltatók maguktól fejlesztettek volna.

Az adóztatás kapcsán külön érdekesség, hogy a törvény önbevallást kér a szolgáltatók részéről az általuk birtokolt hálózati hosszokra vonatkozóan, mert jelenleg nincs olyan elektronikus hírközlő hálózati nyilvánosság, ami alapján az adókiivetést ellenőrizni lehetne.

Az eddigiekben bemutatásra került, hogy az állami beavatkozási módszerek tárháza sokféle lehet, és minden bizonnyal egyes eszközök használatának sikere, vagy éppen kudarca országonként eltérő okokra vezethető vissza. Az egymást kioltó törekvések – főleg amelyek egyértelműen kimutathatók – rendkívül károsak a fejlesztéspolitikai célok megvalósítása kapcsán.

A kormányzati kudarc elkerülésére

A magyar állam – bár érzékelhető az elektronikus hírközlő hálózati területen az egyre erősödő szerepvállalási akarat – mégsem következetes a fejlesztéspolitikai céljai megvalósításakor. Mindez intő jelként figyelmeztet arra, hogy a piac kudarcaira nem feltétlen a központosított megoldások kell, hogy azonnali válaszként születessenek. Magyarországon, a rendszerváltást követően, a közgazdászok megtanulhatták, hogy a Garrett Hardin által leírt közlekedők tragédiája (Hardin, 1968) típusú helyzetek feloldására nem csak a privatizáció és a szabályozás a két lehetséges állami megoldás. Az elektronikus hírközlés területén – Magyarországon viszont több mint egy évtizeden keresztül lényegében ezzel próbálkoztak a különböző kormányok – Svédországban, Japánban, Németországban – és az országok sorát hosszan lehet folytatni – az állam vagy a helyi közigazgatás nagyon is aktív részesei voltak tulajdo-

nosként is a területen végzett fejlesztéseknek. Az állami tulajdonban lévő vállalatokat lehet úgy üzemeltetni, hogy a hatékonyságvesztés lehetőségét minimalizálják – az egyéni ösztönzés, a teljesítménymérés megvalósítható. Egyáltalán nem elvetendő, hogy a magyar állam mint tulajdonos legyen jelen az infrastruktúra és az azokon nyújtott szolgáltatások vonatkozásában, de ezt kellő körültekintéssel, következetesen, a döntéseket indokolva szükséges megtennie. A kormányzati erőteljes beavatkozás megoldást jelenthet a távközlési piac egyes gondjaira, ugyanakkor újakat is generálhat, sőt akár kormányzati kudarcot is eredményezhet.

Felhasznált irodalom

- Arrow, K. – Debreu, G.* (1954): Existence of an equilibrium for a competitive economy. *Econometrica*, Vol. 22, No. 3. (Jul., 1954): p. 265–290. A letöltés helye: <http://www.stanford.edu/class/msande311/arrow-debreu.pdf>. A letöltés ideje: 2012. december 29.
- Bancsics F. – Szász A.* (2012): A kormányzati infokommunikáció új útjai. *Híradástechnika*, LXVII. évfolyam: p. 4–10.
- Gál A.* (2008): Szélessávú infrastruktúra-fejlesztési pályázatok magyarországi tapasztalatai. Budapest, HTE, 2008, Vol. 16. Távközlési Szeminárium konferenciakiadvány
- Hardin, G.* (1968): The Tragedy of the Commons. *Science*, 162 (3859): p. 1243–1248. DOI:10.1126/science.162.3859.1243.
- Rewheel* (2012): Megvalósíthatósági tanulmány – 900, 1800 és 2100 MHz-es frekvenciasávokon nyújtható rádiótávközlési szolgáltatáshoz kapcsolódó frekvenciahasználati jogosultság tárgyában kiírt árverés elnyerésének üzleti és műszaki feltételei, a lehetséges verziók. A letöltés helye: http://galeria.index.hu/belfold/2012/08/02/megvalosithatosagi_tanulmany/. A letöltés ideje: 2013. február 10.
- Kis G.* (2011): Az állami szerepvállalás értékelése a magyarországi elektronikus hírközlő hálózati fejlesztésekben. PhD-disszertáció. Budapesti Corvinus Egyetem
- Kiss F.* (2008): Bevezetés a szabályozás gazdaságtanába. Budapest, MTA Közgazdaságtudományi Intézet: p. 11–95.
- MVM* (2012): 2012. február 17-én tartott rendkívüli közgyűlés határozata. A letöltés helye: http://www.mvm.hu/hu/mvm-csoport/mvm_net/Lapok/default.aspx. A letöltés ideje: 2012. december 20.
- NFM* (2013): Áttekintés a GOP 3.1.2 Körzethálózati fejlesztések pályázatról. Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, nem publikus belső dokumentum. Budapest, 2013. február
- Szabó A. – Tóth B.* (2012): A piac negyedét akarja az állami mobilcég. A letöltés helye: <http://index.hu/belfold/2012/08/06/mobilceg/>. A letöltés ideje: 2012. február 10.